

A photograph of a wooden fence in a field with a large semi-transparent circle overlaid on the left side containing text.

Pekka Lempiäinen

Stava vastaan Härkis

Stava vastaan Härkis

Stava vastaan Härkis

Pekka Lempiäinen

© 2021 Lempiäinen, Pekka

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4983-8

1.

Kun ensi kertaa näin läheltä Stavan, minua ihan nauratti: laiha, pieni ihminen kuluneissa, likaisissa vaatteissa. En edes yrittänyt arvata minkä ikäinen tuo ihminen oli. Se tuoksui navetalle niin vahvasti, että uskoin sen oleskelevan navetassa päivät ja yöt läpeensä. Se toljotti minua ruskeilla silmillään suoraan silmiini niin tiukasti, että minun piti kääntää katse syrjään. Sen päähän oli sidottu liina. Hikipisarat olivat piirtäneet kasvoille raitoja. Se huohotti hieman, väänteli suutaan ja yhä vain toljotti minua.

– Vai tuommoinen otus, se sanoi. – Eipä näytä kaksiselta. Ja minunko siitä pitäisi mies tehdä?

– No ei sitä nyt sentään sinultakaan voi ihan ihmeitä vaatia, sanoi saattajani. – Mutta ellet saa siitä mitään tehtyä, niin pane se vaikka lihoiksi.

– Ja tämäkö se sitten teki Allisterista kuohilaan, kysyi Stava.

– Tämä pirulainen siinä melkein onnistui, saattajani sanoi. – Mutta ehkä se Allister vielä siitä paranee, aikaa myöten. Mutta pehtori on tälle nyt niin äkäinen, että tappaisi tämän jos vaan kiinni saisi. Se Vaalperihan tätä sääli. En usko että kukaan muu olisi mitään piitannut, vaikka tämä oltaisiin tapettu heti. Mutta se Vaalperi...

Stava katsoi minua kauan ja minä katsoin Stavaa. Kun Stava viimein käänsi katseensa toisaalle, katsoin maisemaa. Siinä oli mökki, pieni ja vähän laho, huonoimpia mökkejä mitä olin kuunaan nähnyt. Näkyi myös kaivo ja vaja, jonka ovi retkotti auki.

Mökin takana näkyi osa liiteriä ja vähän sivummalla jotain mustuneita raunioita. Pihalla kasvoi muutamia puita ja pensaita, mökin edessä pieni, rikkaruohojen valtaama kasvima. Ympärillä kasvoi metsää, yhdestä reunasta niin kapeasti, että sen läpi näkyi kartanon suuria peltoja.

Stava tuijotti taas minua ja minä käännyn katsomaan Stavaa. Tiesin naisen Stavaksi, sillä Stavaksi kaikki naista kutsuivat, paitsi ne jotka kutsuivat vanhaksi akaksi. Olin tuon samaisen akan joskus navetassa nähnytkin, tai ulkona ollessani kulkevan kartanon mailla sinne ja tänne. Navetassa olin kuullut puhuttavan paljonkin jostain Stavasta, mutta en ollut aikaisemmin naista mitenkään huomioinut. Mutta kaikki puheet mitä olin Stavasta kuullut, kertoivat yhtä ja samaa, että Stava muka tiesi eläimistä kaiken mitä eläimistä voi tietää ja että Stava jotenkin hallitsi eläimiä, että Stava oli eläimille suuri tietäjä ja parantaja. Olin niistä puheista ymmärtänyt, että Stava oli jotain suurta ja mahtavaa.

Kun minua sitten lähdettiin tuomaan Stavan luo kuin rangaistukseksi, olin odottanut ja kieltämättä vähän pelännytkin, että vastaani asettuisi joku suunnattoman suuri ja vahva ihminen, ihminen jonka silmät leiskuisivat tulta kuin saalistavalla sudella ja jonka raateluhampaat olisivat suuret kuin karhulla. Mutta näinkin nyt vain pienen, laiha akan, Stavan. Olin kai aikaisemmin kuvitellut, että oli olemassa toinenkin Stava, suuri ja vahva ja pelottava, ja että tuo pieni akka jonka olin aikaisemmin nähnyt, oli vain yksi oikean Stavan apureista.

Siinä me nyt sitten tuijotimme toisiamme, kunnes saattajani kärsivällisyys loppui, sanoi:

– Siinä se nyt on.

Stavan kasvot tummuivat, kääntyi mieheen päin.

– Kyllä minä sen näen. Näen että on ihan tavallinen eläjä, ei laiha jos ei lihavakaan, ei nuori jos ei vanhakaan. Ihmettelen vain, että mikä tästä niin kummallisen tekee.

Aivan samaa minä mietin Stavasta.

– Sen pitäisi täällä viettää yötkin, sanoi saattajani.

– Kartanoon tällä ei ole enää mitään asiaa, ei nyt ainakaan vähiin aikoihin. Käskivät sitten tuoda sen vaikka tänne, tai Vaalperi käski. Vaikka eihän täällä enää ole navettaakaan. Sehän taisikin palaa jo kolme suvea sitten. Mutta tässä se nyt on, Stavankin uusi koti. Täällä elelette kunnes Vaalperi toisin määrää.

Minun oli vaikea pitää silmiäni irti Stavasta, siksi huvittavalta akka vaikutti. Toisaalta olin myös helpottunut, kun eivät tuon pahempaa rangaistusta minulle keksineet. Kaikki pelot mitä olin tuntenut, haihtuivat olemattomiin Stavaa katsellessa. Minua taas nauratti. Mutta vaikka en ääneen Stavalle nauranut, se kai vaistosi minun nauravan juuri sille ja sen silmiin syttyi kiukkuinen tuike. Hetken se katsoi minua niin äkäisenä, että jokin pureskeleman ruoho takertui kurkkuuni kiinni ja jouduin kakistelemaan pitkän tovin ennen kuin henki taas kulki.

Tuon jälkeen Stava näytti tyytyväiseltä, jopa ehkä vähän voitonriemuiselta.

– Sinä se sitten melkoinen epeli oletkin, Stava sanoi minulle. – Mutta sen kun nyt painat päähäsi, että olet mikä tahansa, niin minulle sinä et pärjää. Ei ole sellaista olentoa eteeni tullut, jota en olisi taltuttanut. Sen kun opit, niin kyllä me toimeen tullaan.

Stava kääntyi katsomaan maisemaa, varsinkin

rakennuksia. Harmi huokui kasvoista.

– Eipä ole kaksista.

– Me tuodaan kyllä apetta ja kaikkea muuta mitä vaan tarvis on, sanoi saattajani. – Mikäs teidän täällä on ollessa. Otat tuon Härkiksen vaikka petiin viereesi, niin pysyt lämpimänä.

– En minä tuommoisen otuksen vieressä nuku, sanoi Stava. – Minä olen sentään ihminen. Ja missä minä sitä päivällä pidän? Minun on heti aamusta mentävä vasikoita hoitamaan ja lampaita ja kanoja. Miten minä muka kaikkea ennätän vahtimaan?

Saattajani kertoi:

– Niin se Vaalperi itse sanoi, että Stava hoitakoon ja vahtikoon Härkistä, eikä muista töistä nyt niin piittaa. Joku toinen saa hoitaa Stavan työt, vasikat ja kanat ja muut.

– Mutta mitä se pehtori siitä sanoo, kysyi Stava.

– Stava ei nyt huolehdi pehtorista, eikä mistään muustakaan. Se on Vaalperi, joka täällä määrää. Pehtorikin tekee vaan sen, mitä herra käskee.

Kolme ihmistä minua oli Stavan luo saattanut, mutta vain yksi heistä Stavalle puhui. Tuo puhelias oli kartanon ajomies, kaksi muuta olivat renkejä. Ajomies taisi olla porukan päällikkö, oli kulkenut koko matkan ensimmäisenä tietä näyttämässä. Rengeistä toinen oli kulkenut aivan edessäni, oli pitänyt kiinni ketjusta, joka oli kiedottu kaulani ympärille, toinen oli kulkenut aivan kannoillani. Matkalla muutkin olivat puhuneet ja heidän puheista olin ymmärtänyt, että loppuni voisi olla lähellä. Olin jopa pelännyt, että ne tappaisivat minut jo matkalla.

Se oli ollut minulle kuoleman vakava matka, mutta niin voimaton ja väsynyt silloin olin, etten ollenkaan

hangoitellut vastaan. Olin laahustanut eteenpäin viimeisillä voimillani ja odottanut kuolemaa.

Oli siksi huojentavaa tajuta, että ainakin jonkin aikaa saisin sentään elää. Vaikka lähitienoo näytti kurjalta ja köyhältä, niin ruokaa ja lämpöä riittäisi tarpeisiini pitkäksi aikaa, elettiinhän vasta alkuke-sää. Minähän eläisin vaikka pelkillä maan antimilla pitkälle syksyyn.

Enkä sitä paitsi oikein uskonut enää, että kovin kauaa paikalla viipyisin. Kun saisin voimani takaisin, yksi pieni akka ei minua pidättelisi.

Saattajani lähtivät, naureskelivat mennessään. Stava katsoi heidän perään niin kauan kuin heidät näki, sitaisi sitten kaulaani sidotun kettingin kiinni lähimpään puuhun, sanoi:

– Siinä pysyt, kunnes palaan.

Se kolisteli hetken aikaa vajassa, kantoi eteeni tyhjän saavin, nosti kaivosta vettä, kaatoi saaviin. Vesi oli kylmää ja piristävää.

– Kai me täällä toimeen tullaan, se sanoi. – Sinä saat asua tuossa vajassa, jahka saan sen korjattua ja siivottua. Kai me nyt ainakin tämä yksi yö vietetään mökissä yhdessä. Ei kai sinua voi uloskaan yksin jättää, kun kerran käskivät pitää sinua silmällä.

Stava katseli mökkiä ja niin katsoin minäkin. Kun mökkiä vertasi tiloihin, millaisissa olin tottunut kartanossa ollessani elämään, oli se aivan kurja hökkeli. Kartanossa jopa siat asuivat paremmin, naudoista ja hevosista ja ihmisistä puhumattakaan. Mökin ovi oli teljetty kiinni pysymään puolikkaalla heinäseipäällä. Ikkunoita oli rikki ja niitä oli korvattu jollain levyillä. Katto oli pahasti notkolla ja päreitä puuttui sieltä täältä. Savupiipusta osa oli

murentunut katolle. Seinien alaosat olivat jo lahoja. Mökin kivijalka oli pettänyt, niin että mökki oli vähän kallellaan. Sitä ei kai vuosiin oltu edes yritetty korjata. Mökin toiselle seinustalle oli hiljattain tuotu kaksi täyttä säkkiä, kasa olkia ja kasa heiniä.

Stava talutti minut sisälle. Pölyä oli joka puolella paksu kerros. Huoneita oli kaksi ja Stava päästi minut isompaan niistä. Huonekaluja siellä ei ollut. Lattia oli paikoin niin laho, että petti jalkojeni alla. Hetken päästä Stava toi sinne olkia ja astiassa vettä. Itse se hääräsi toisessa huoneessa hellan kimpussa ja saikin hellan pian toimimaan. Sisälle tosin tuli paksultı savua.

Ulkona ilta jo hämärsi.

Stava tuli eteeni, sanoi:

– Minä olen se, joka täällä määrää.

Tuijotimme taas toisiamme silmästä silmään ja lopulta Stava sanoi:

– No, et sinä kyllä pahalta näytä etkä ilkeältä. Pane maaten. Tuumataan aamulla, mitä tehdään.

Se irrotti vielä kettingin kaulani ympärillä, katseli sitä hetken ja sanoi:

– Ei tällä tavalla ketään saisi vangita, ei kettingillä ainakaan. Etsitään huomenna toinen lieka.

Kävin makuulle olkien päälle, katselin oviaukosta Stavaa ja taas alkoi naurattaa. Tuo ruipeloko minut muka saisi kuriin, minut joka olin pedoista hurjimpia, kai hurjin olento mitä tienoolla kuunaan oli elänyt. Tuo pieni akka, jonka tällainen hurjimus tallaisi littanaksi vaikka jalat sidottuina ja vaikka silmät kiinni. Tuon akan jos saisin leukojeni väliin, voisın sen helposti purra keskeltä poikki ja nielaista molemmat palaset. Tuommoiselle pikkuiselle akalle

On Suomi 1900 luvun alkupuolella, on Äerikinkartano ja siellä Stava ja Härkis.

Stava on seudulla kuulu tietäjä ja parantaja. Kylällä kuiskitaan, että hän ymmärtää eläinten puhetta. Härkis on suuri ja väkevä, omasta mielestä hurjin olento mitä kuunaan seudulla on elänyt.

Stava saa kartanonherralta tehtäväkseen taltuttaa Härkis. He muuttavat yhteen.

Nämä kaksi originellia ottavat mittaa toisistaan Suomen suvessa. Härkis osoittautuu myös hengen voimiltaan väkeväksi. Lopulta keskinäinen paremmuus ratkaistaan Hannes Kolehmaisen innoittamina juoksukilpailulla.

Siinä kisassa voittajaa ei palkita.

BoD

9 789528 049838